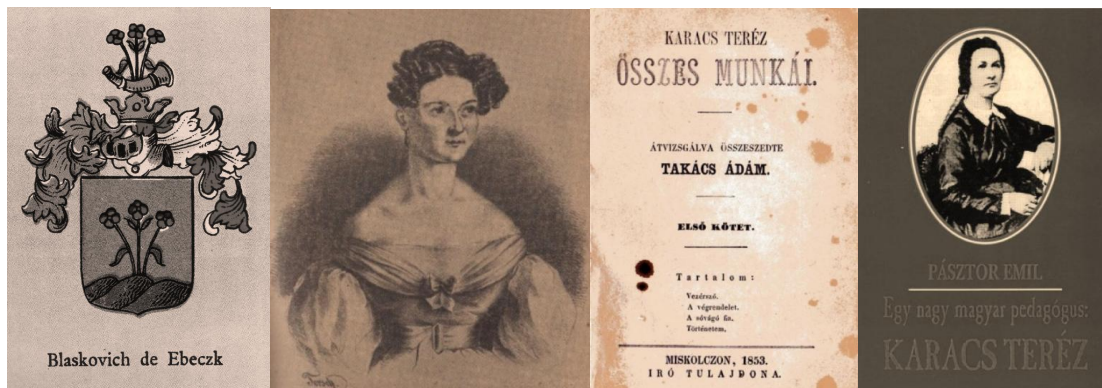

tanulmányozni a német neveltlenséget... Megérlelvén én is ez úri életet, visszatértem a szülői házhoz, miután írói fércelményeim majd mind Vas megyében írtam.

Mindenütt az országban, ahol Karacs Teréz megfordult intézményeket neveztek el róla, ápolják emlékét, csak mi vagyunk hozzá hálátlanok. Petőfi csak egy nyarat töltött Ostffyasszonyfán, mégis minden róla van elnevezve ott, Karacs Terézről talán az óvodánkat kellett volna elnevezni, de ezt már elmulasztottuk. (Képek: Blaskovich címer, Karacs Teréz, Karacs Teréz Összes munkái, Pásztor Emil könyve Karacs Terézről – Egy nagy magyar pedagógus. TCs.)

HELYI TÖRTÉNELEM (4.) ÁRPÁD-KOR

Lipárt Árpád-kori faluelődjét, Mileket egy 1173-as oklevél említi meg először. Sill atya legújabb, a Káptalanról írt, még csak kéziratban levő könyvében, azt állítja, hogy a Káptalannak már II. Béla király idején birtokai voltak Mileken, ez tehát azt jelenti, hogy 1141 előtt, mivel ebben az évben halt meg a király. (Tehát a falu, írásos dokumentumok alapján, több mint 830 éves!) 1217-ben, II. András király, a Szentföldre való távozása előtt meghagyta, hogy írják össze a vasvári Káptalan birtokait, az összeírásban Milek az első helyen szerepel. A dokumentum legnagyobb értéke, hogy Milek határait is leírja, megemlítve így a mileki és tanai várnépek földjeit is, vagyis mindkét falut várnépek lakták, mindkét falunak volt földvára. Milek határa érintkezett még Kenéz prédiúmmal, a vépi udvarnokok földjeivel és a Sárd patakkal. A mileki földvárat egy 8-10 méter sáncmagasságú, 16-18 méter szélességű, vesszőfonatos, gerendákkal megerősített falu építménynek kell elképzelni, amit a sáncnak kiásott árok helyén a Gyöngyös vize fogott közre. A földvár tövében állt a Káptalan tulajdonát képező kétkerekű malom a Gyöngyösön, aminek falmaradványai még ma is láthatóak, a TSz. által elbontott Szkok malomház helyén.

1233-ban II. András király a Koltai testvéreknek adományozta Mileket, mivel a németek elleni harcban kitűntek bátorságukkal. 1243-ban, egy Ják nemzetség birtokait megosztó okirat n említi Lipártot, mint a nemzetség egyik birtokát. 1272-ben egy Hórrói határbejárás említi meg először Szécsenyt. 1283-ban IV. László király Szécsenyt Miklós ispánnak adományozta. 1291-ben III. András király a Koltai fivéreket megerősítette mileki birtokaiban. 1297-ben III. András király Mihály főkamarást megerősítette szécsenyi birtokaiban. 1299-ben III. András király a vasvári Káptalannal vizsgálatot folytatott a Koltai fivérek mileki birtokain, mivel azok egymás házáit dúlták fel, jobbágyaikat kölcsönösen elfogtak, és azok javait kölcsönösen elvették. A vizsgálat eredményeként a Káptalan a Koltai fivéreket megidézte a király elé. Összegzésként tehát megállapítható, hogy az Árpád-korban Milek nagyobbik része a Koltaiak kezén van, a vasvári Káptalan végig birtokolja a mileki malom egyik kerekét, (a másik a Koltaiaké) Lipárt a Ják nemzetség birtoka lesz, míg Szécseny királyi adományként magas rangú tisztségviselők kezén forog hosszabb-rövidebb terminusokon át.

(Képek: felül – II. András Tanában előkerült rézpénze, a vasvári Társaskáptalan pecsétje, a Koltai család címere. alul - a mileki malom ma is látható faltörödéke, a mileki malom kővel rakott fala, mileki malomkő-törödékek, a Ják nemzetség címere. TCs.)

VASSÉCSENY RÉGI KÉPESLAPOKON

Régi dicsőségünk, hol késel az éji homályban, kérdi az írás, és vele kérdezzük m i is, hisz amiről ezek a megsárgult lapok tanúskodnak, az nem más, minthogy a falu a múlt század két háborúja közt rangos vidéki településnek számított.

1894-ben vasútállomást kapott, majd ennek következtében körjegyzőséget, a 30-as években körorvosságot, körállatorvosságot, a második világháború előtt már esperes-kerületi központ volt a vasszécsenyi plébánia. Gazdái szorgalmasak voltak, állattartása, malmai messze földön híresek voltak. Habár még ekkor két külön falu Szécseny és Lipárt, de összesítve a történelem során ekkor a legmagasabb a lakosság lélekszáma, számtalan civil és egyházi egyesület működött a két faluban, szinte minden portán jószágot tartottak, a családokban általában három, vagy több gyermek született. Az összetartó faluközösségek minden rászorulón segítettek, az iskolákból később több pap és diplomás ember nevelődött ki. A kántortanítók voltak a faluk lámpásai, minden évben új színdarabot tanítottak be. Szinte regénybe illő volt az élményekben gazdag falusi élet. A temetőinkben nyugvó, a képeslapokon szereplő személyek, ezeket az emlékeket álmodják újra odaáti életükben. (TCs.)

A LIPÁRTI „HOLDEVŐK”

A lipártiak régi, elfeledett gúnynevével Nagy Ernő visszaemlékezéseiben találkoztam. A ma is érzékelhető, lappangó ellenérzés egyes falurészek között nem mai keletű, a múltban eredeztethető. A mai lipárt pl. a középkorban két faluból, Milekből és Lipártból állt. Mileket (amit később Ószögnek hívtak) kismesek lakták, Lipárt (amit Főszögnek hívtak) a Káptalan jobbágyfaluja volt. Az ószögiek és a főszögiek nagyszüleink kori rivalizálása tehát innét eredt. A Szécseny-Lipárt ellentét igazából a két falu összevonásától számítható, amit Lipártot egyszerűen egy utcává degradáltak. Lipárt jelentősége csak a rumi vasútvonal megszüntetése óta növekedett meg, hiszen a világgal a faluból csak a lipárti rész érintkezik. Ennek stratégiai jelentőségét sajnos az utóbbi 10 évben nem képes belátni a falu.

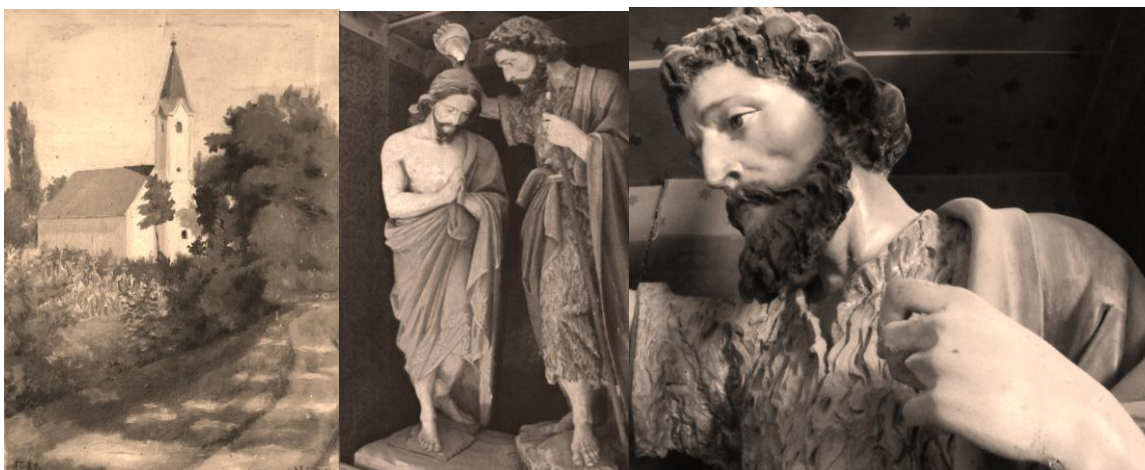
De térjünk vissza a csúfnévre, és átadom a szót Nagy Ernőnek: A történetet a következők szerint ismerem. A harangozónk esti harangozás után többször kimaradozott, italozott. Felesége büntetésből csak üres tányért készített az asztalára. Mikor a harangozó hazaért, a Hold belevilágított a tányérba. A harangozó ittasan aludt tejnek nézte, és józúen bekanalazta.

Nagy Ernő a visszaemlékezésében megnevezi a szécsenyiek „eladták a pléhkrisztust” és a kenéziek „rákot kötöttek a patakhídhhoz” gúnynevét is, de azokat a történeteket nem meséli el. (TCs.)

SZENT IVÁN NAPJA, KERESZTELŐ SZENT JÁNOS BÚCSÚJA

A júniusi szám teljes négyoldalas lett, ezért hely hiány miatt kimaradt belőle ez az írás. A nyári napfordulót évezredek óta megünnepelte az ember, már az antik világban nagy jelentőséggel bírt és magyarság kereszténység előtti korszakában is kiemelt szerepe volt a néphagyományban. Minden bizonnyal ebből az időszakból maradt fenn az a változata is, amit a Lipárton még a múlt század első felében is megidéztek. Néhai Boda Károlyné visszaemlékezéseiben így ír róla: Június 23-án este a Gyöngyös folyó melletti réten gyújtottak tüzet a nagyobb fiúgyerekek. Tuskós seprűket gyújtva futkoztak vele a réten. Ezt később a hatóságok betiltatták, mert veszélyesnek ítélték.

Június 24-e után két napra következett el Keresztelő Szent János ünnepe, a lipárti búcsú napja. Nagy Ernő a már többször idézett visszaemlékezéseiben ezt az ünnepet így idézi meg: A templom védőszentjének, Keresztelő Szent János ünnepének napját követő vasárnap tartották, ekkor volt a búcsú. Aki ezen a napon eljött, és misét hallgatott az teljes búcsút nyert. Ezen a napon minden rokon eljött. Erre a napra kitakarították, kimeszelték a házakat, felsöpörték, felocsolták az utcát, udvart. Ezen a napon reggel mise volt. Kítették az oltári szentséget, amit a falu lakói felváltva őriztek. Az őrzők – egy-egy felnőtt férfi – nő, egy KALOT legény, egy kongregációs leány, egy szivgárdista fiú, egy szivgárdista leány és egy Levente. A Búcsú napján nem fért be mindenki a templomba. A papot 4 minisztráns segítette. Az italok, sütemények jégen, vagy kútba leeresztve hültek. A bazárárusok árulták a búcsúfiát. Egész nap forgott a ringispil, amit önkéntesként vagy tízen hajtottak. Minden 10. menet után járt az ingyen felülés. A Stöger kocsmá kerthelyiségében délutántól késő estig szólt a zene. A fiatalok, kevésbé fiatalok is táncoltak. A gyerekek mellettük utánozták a táncot, és amire felnőttek, megtanulták. Másnap, de legkésőbb a következő héten megkezdődött az aratás.

(Képek: Lipárti templom 1921 júniusában – Némethy Béla festménye, Lipárti templom főoltárának szobrai, Keresztelő Szt. János, TCs.)

A következő szám tartalmából: Új harangok a szécsenyi templom tornyában – ANNO 1925, Vasszécseny műemlékei (2) Festetics sörház, „Ó-kastélyok ó-nyarak”, Helyi történelem (5.) Anjou-kor, A helyi iskola megítélésével kapcsolatban feltett, eredeti, cenzúrázatlan 32 kérdés